

Krzysztof Bardski, *Lektyka Salomona. Biblia–symbol–interpretacja*, Warszawskie Studia Teologiczne Rozprawy Naukowe 6, Warszawa 2011, s. 486

W prężnie rozwijającym się środowisku biblistów polskich znane są wartościowe publikacje naukowe ks. Krzysztofa Bardskiego. Podejmowana przez niego problematyka odnosi się do szczególnie trudnego i wymagającego obszaru badawczego, jakim jest egzegeza patrystyczna. W publikacji ks. Bardskiego odnajdujemy nowe elementy, na które warto zwrócić szczególną uwagę. Tytuł książki – *Lektyka Salomona. Biblia–symbol–interpretacja* – wskazuje, że w centrum zainteresowania jej autora znajdują się istotne treści o charakterze czysto hermeneutycznym.

Na książkę składają się trzy główne części. Pierwsza, zatytułowana *Drogi nauki. Symboliczno-alegoryczna interpretacja Biblii – Status questionis i panorama bibliograficzna*, zawiera pięć rozdziałów. W pierwszym rozdziale autor omawia dokumenty magisterium Kościoła oraz opracowania dotyczące noematyki biblijnej (s. 23–34). W rozdziale drugim odnosi się do duchowej interpretacji Biblii z perspektywy historycznej (s. 35–92). Omawia duchową lekturę tekstów biblijnych w ujęciu całościowym oraz w jej rozwoju historycznym począwszy od starożytności chrześcijańskiej do XIII w. W rozdziale trzecim, prezentuje stan badań z zakresu teorii symbolu (s. 93–99). W czwartym (99–122) – omawia prace badawcze dotyczące symboliki biblijnej (ujęcie całościowe, ujęcie szczegółowe, typologia). Pierwszą część opracowania zamyka omówienie podstawowych kompendiów i słowników przydatnych w studiach nad symboliką biblijną (rozdział piąty, s. 123–129).

Część druga, zatytułowana *Drogi miłości. Studia nad symboliczno-alegoryczną interpretacją Biblii*, zawiera trzy rozdziały odpowiadające trzem wizerunkom interpretacji tekstu biblijnego z perspektywy symbolicznej. W rozdziale szóstym autor zawarł refleksję nad tekstem, który dał początek tytułowi całej publikacji. Jest to Pnp 3,6-11 (s. 130–220). Stąd tytuł – *Lektyka Salomona (Pnp 3,6-11). Od tekstu biblijnego do symbolu* i kolejne grupy interpretacji: literacka, symboliczna w tradycji greckiej oraz symboliczna w tradycji łacińskiej. W dwóch ostatnich autor sięga po liczne teksty patrystyczne i średniowieczne

dedykowane interpretacji symbolicznej tekstu tytułowego. Wspólną płaszczyznę interpretacji stanowi według ks. Bardskiego perspektywa – od tekstu biblijnego do symbolu. W kolejnym rozdziale drugiej części zawarty jest komentarz Garniera z Langranges do Pnp 1,1-11 (s. 221–250). Tu zwraca się uwagę na perspektywę – od autora do symbolu. W ostatnim rozdziale autor zebrał omówienia różnych symboli pochodzących z różnych tekstów staro- i nowotestamentowych w odniesieniu do perspektywy na osi: tajemnica wiary – symbol (s. 251–286). Na szczególną uwagę zasługuje ostatnia część rozdziału, w której znalazło się syntetyczne podsumowanie symboliki związanej z przykazaniem miłości.

Trzecia, główna część publikacji, zatytułowana *Drogi tradycji. Opracowanie tekstów źródłowych*, poświęcona jest dwóm głównym zagadnieniom. Pierwsze to krytyczne zestawienia interpretacji *Pieśni nad Pieśniami* w świetle żydowskiej literatury targumicznej oraz chrześcijańskiego komentarza Alkuina z Yorku (s. 287–366). Drugie to przedstawienie i interpretacje ikonosfery symbolicznej w oparciu o *Clavis Pseudo-Melitona z Sardes* (s. 367–394). Ks. Bardski rozróżnia osiem różnych grup symboli zawartych w tekście patrystycznym: nadprzyrodzoną, eklezjalną, antropologiczną, moralną, skrypturystyczną, światła i społeczności, demoniczną oraz eschatologiczną.

Szczególną wartość książki ks. Krzysztofa Bardskiego należy upatrywać w części pierwszej publikacji, w której autor zawarł syntezę współczesnej dyskusji na temat symboliki biblijnej. Jest to niezwykle cenne źródło wiedzy, a tym samym ważna praca dla środowiska naukowego biblistów polskich. Stanowi też kolejny krok w kierunku przewycięzania niekoniecznie uzasadnionego rozdziału między biblistyką i patrystyką. Docenienie i swoista „degu-stacja” interpretacji patrystycznej tekstów biblijnych proponowana przez ks. Bardskiego stanowi właściwą drogę do lepszego zrozumienia i pogłębienia ich wymiaru teologicznego. Jest to tym cenniejsze w odniesieniu do treści zawartych w dokumentach Kościoła i wezwań do przewycięzania rozdzwiewku między laicyzującą egzegezą oraz teologią. Interpretacje patrystyczne i średniowieczne oprócz niepowtarzalnego bogactwa możliwości odczytywania tekstów, uczą nas, że Biblia jest nie tylko ciekawym materiałem literackim, ale przede wszystkim jest księgą natchnioną i w tym m.in. należy upatrywać jej wartość i głębię.

ks. Marek Karczewski
Olsztyn